

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ

УДК 338.439

Н. О. Дзюбенко

аспірант кафедри менеджменту
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОГНОСТИЧНА МЕТОДИКА ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню основних факторів, що впливають на ціну сільськогосподарської та продовольчої продукції. Більш детально проаналізовано залежність ціни від обраного каналу реалізації продукції та категорії товаровиробника. Проведено індексний аналіз реалізації основних видів продукції сільськогосподарськими підприємствами. Досліджено динаміку індексу споживчих цін на продукти харчування протягом останніх років.

Ключові слова: ціноутворення, продовольча продукція, індекс споживчих цін, індексний аналіз.

ПРОГНОСТИЧЕСКИЕ МЕТОДИКА ЦЕНООБРАЗОВАНИЕ НА РЫНКЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ УКРАИНЫ

PROGNOSTIC PRICING METHODS IN THE FOOD PRODUCTION UKRAINE

Аннотация. Статья посвящена освещению основных факторов, влияющих на цену сельскохозяйственной и продовольственной продукции. Более подробно проанализирована зависимость цены от выбранного канала реализации продукции и категории товаропроизводителя. Проведено индексный анализ реализации основных видов продукции сельскохозяйственными предприятиями. Исследована динамика индекса потребительских цен на продукты питания в последние годы.

Ключевые слова: ценообразование, продовольственная продукция, индекс потребительских цен, индексный анализ.

Abstract. The article is devoted to the basic factors that affect the price of agricultural and food products. A more detailed analysis of the dependence food prices of the selected channel for the sale of products and categories of producers. An index analysis of the main types of agricultural production is calculated. Dynamics in consumer food prices in recent years is studied.

Keywords: pricing, food products, consumer price index, index analysis.

Вступ. Одним із основних ринкових інструментів, який впливає на процеси виробництва, обміну та споживання продовольчої продукції населенням, є ціна. Вона слугує важливим механізмом, що пов'язує між собою інтереси виробників і споживачів, забезпечуючи при цьому на ринку рівновагу попиту та пропозиції. Аналіз ринкових цін на продукти харчування є важливим завданням як державних регулюючих органів, так і науковців, оскільки цінова доступність продовольства, попит на яке характеризується надзвичайно низьким рівнем цінової еластичності, є одним із ключових визначників рівня продовольчої безпеки країни. З огляду на це, актуальним постає питання дослідження цін і механізму ціноутворення на вітчизняному ринку продовольчої продукції. Проблема ціноутворення на сільськогосподарську і продовольчу продукцію досить широко розглядалася у публікаціях як вітчизняних, так і зарубіжних наукових видань. Окремо слід відзначити праці М. Я. Дем'яненка, Н. А. Мазура, П. Т. Саблука, В. Г. Ткаченка та О. М. Шпичака. Проте динамічність перебігу економічних процесів за нинішніх умов господарювання вимагає постійного моніторингу стану ринкових цін та їхнього аналізу.

Постановка завдання. Мета статті — проаналізувати основні чинники ціноутворення на ринку продовольчої і сільськогосподарської продукції й охарактеризувати цінові тенденції, що панують на даному ринку протягом останніх років.

Результати. Ціноутворення на ринку продовольчої продукції залежить від багатьох факторів. Зокрема, відповідно до поглядів дослідника Н. А. Мазура, найважливішими ціноутво-

рюючими чинниками є суспільна ціна виробництва, співвідношення попиту і пропозиції, темпи інфляції, купівельна спроможність грошей, ступінь державного адміністративного й економічного регулювання цін, стан цінової і нецінової конкуренції, рівень монополізації виробництва [1, с. 99]. Дещо іншого погляду на ціноутворення дотримується науковець В. Г. Ткаченко, який вважає, що основним ціноутворюючим фактором є виробничо необхідні витрати праці, які залежать від рівня розвитку науково-технічного прогресу, технічної озброєності та організації виробництва і праці, рівня кваліфікації працівників, природних умов розміщення сільськогосподарського виробництва [2, с. 54]. З огляду на проведені дослідження, вважаю, що на ціну продовольчого товару значною мірою впливає таке.

1. *Співвідношення попиту і пропозиції продовольчого товару на ринку.* Якщо величина попиту на продовольчий товар на ринку переважає над величиною пропозиції, то покупці почнуть конкурувати між собою за дефіцитний товар, внаслідок чого продавці підвищуватимуть ціну. І навпаки, у разі переважання величини пропозиції над величиною попиту на товар, ціна товару буде знижуватися. Проте необхідно зазначити, що на даний момент встановлення ринкових цін на сільськогосподарську і продовольчу продукцію не може забезпечити економічні та соціальні потреби сільськогосподарського товаровиробника. Тому на рівень цін безумовно впливає ринкова кон'юнктура, проте лише у тих межах, в якій дозволяє держава.

2. *Рівень платоспроможності населення.* Зростання платоспроможного попиту призводить появи дефіциту товару і збільшення торгових націнок товаровиробників і реалізаторів, що провокує підвищення ціни товару. І навпаки, зниження рівня платоспроможності населення знижує і ціни на продовольчі товари.

3. *Рівень інфляції.* Зростання рівня інфляції спричинює зростання цін на продовольчі товари, і навпаки.

4. *Сезонність.* Ціни на продовольчу та сільськогосподарську продукцію коливаються протягом цілого року. При цьому зазначимо, що амплітуда їхніх коливань є більшою за амплітуду коливань цін на продукцію промисловості. Таким чином, найнижчі ціни на сільськогосподарську продукцію встановлюються в період збору врожаю, тобто у серпні-жовтні, а найвищі ціни — в період найбільшого дефіциту їхньої пропозиції, тобто для більшості сільськогосподарських товарів — у період з січня по липень.

5. *Довжина збутових ланцюгів.* Чим більша кількість комерційних посередників на сільськогосподарському ринку, тим вища ціна товару. У разі зменшення кількості посередницьких структур — ціна знижується.

6. *Рівень державного регулювання цін на сільськогосподарську та продовольчу продукцію.* Державне регулювання спрямоване на захист вітчизняного виробника і залежно від ситуації на ринку то стримує зростання цін, то їх примусово підвищує. Для цього держава здійснює державні закупівлі, надає дотації та пільгові кредити сільськогосподарським товаровиробникам, провадить політику протекціонізму стосовно вітчизняної продукції, встановлює спеціальні податкові режими, розміри квот тощо.

7. *Погодні умови.* Сприятливі погодні умови збільшують врожайність сільськогосподарської продукції, що приводить до збільшення її пропозиції на ринку і зниження ціни. І навпаки, якщо рік видався маловрожайним — ціни підвищуються.

8. *Рівень розвитку інфраструктури.* За високого рівня розвитку інфраструктури існує велика кількість зерносховищ та овочесховищ, транспортних засобів, вартість послуг яких внаслідок ринкової конкуренції є максимально низькою. За такої ситуації вартість зберігання і транспортування є достатньо дешевою і ціна на продовольчий товар є низькою. У випадку слабкого рівня розвитку інфраструктури ринку ціна товару є завищеною, оскільки дефіцит транспорту й складських приміщень призводить до того, що найбільшу вигоду дістають не виробники продукції, а власники елеваторів, зерносховищ, транспорту.

9. *Рівень імпорتنих та експортних цін на продовольчі товари.* Ціна імпорту на продовольчий товар визначає верхню межу ціни товару на вітчизняному ринку, оскільки у разі підвищення ціни українського товаровиробника над ціною імпорту, споживачам власний виробник стає не вигідним. Ціна експорту визначає нижню межу внутрішніх цін на товар, оскільки інакше вітчизняним виробникам власний споживач стає не вигідним. Проте не слід забувати про державну митну політику, яка накладає певні обмеження на експорт й імпорт продовольчих товарів і сільськогосподарської сировини.

10. *Гострота конкуренції на ринку.* Доки на ринку продовольчої продукції буде функціонувати велика кількість виробників продукції, доти їхній вплив на формування ціни буде мінімальний. У разі монополізації ринку, монополісти диктуватимуть свої умови, внаслідок чого ціни на продукцію зростатимуть.

Здійснюючи аналіз цінового моніторингу на ринку сільськогосподарської продукції відмічу, що ціна на сільськогосподарську продукцію значною мірою залежить від обраного каналу реалізації. Так, в Україні для сільськогосподарських підприємств традиційними каналами збуту продукції є переробні підприємства; населення в рахунок оплати праці та через систему громадського харчування; на ринку, через власні крамнички, магазини, палатки та інші напрями (збут за бартерними угодами, на біржах, зарубіжним країнам). Аналізуючи зміну каналів реалізації продукції протягом 1990—2012 рр., слід зауважити, що спостерігається істотне зменшення реалізації основних видів сільськогосподарської продукції переробним підприємствам [3, 4, 5]: зернових — від 80,4 % загального обсягу реалізації зернових у 1990 р. до 3,7 % у 2012 р., картоплі — 85,1 і 8,7 % відповідно, цукрових буряків — 100 і 94,3 %, овочів — 89,4 і 41,5 %, плодів і ягід — 86,8 і 25,9 %, худоби і птиці — 94,8 і 23,0 %, молока і молочних продуктів — 99,1 і 94,0 %, яєць — 98,1 і 2,1 %. Основною причиною такої тенденції є відсутність у переробних підприємств достатньої кількості обігових коштів для закупівлі сільськогосподарської сировини.

Досліджуючи рівень середніх реалізаційних цін у 2012 р. за кожним з напрямів зауважу, що найнижча середня реалізаційна ціна сільськогосподарської продукції спостерігається в реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами населенню за рахунок оплати праці та пайовикам в рахунок орендної плати за землю і майнових паїв. За дещо вищими цінами сільськогосподарські підприємства реалізують свою продукцію переробним підприємствам, у середньому ціна реалізації на 27 % вища за ціну реалізації продукції населенню. Проте, як показує досвід, найприбутковішим для сільськогосподарських підприємств є реалізація продукції на ринку, через власні магазини, крамнички і палатки та за іншими напрямками. За таких умов середня реалізаційна ціна зростає на 41—42 % порівняно з ціною першого напрямку.

Варто зазначити, що реалізаційні ціни сільськогосподарської продукції також залежать і від категорії товаровиробника. Для визначення даної залежності проаналізуємо динаміку середніх ціни реалізації продукції за категоріями товаровиробників протягом 2009—2012 рр., що наведено в табл. 1.

На основі здійснених розрахунків зазначимо, що протягом даного періоду середні реалізаційні ціни домогосподарств на зернові і зернобобові культури переважали над цінами сільськогосподарських підприємств на 3—16 %, соняшникове насіння — на 4—6 %, картоплю — на 16—45 %, овочі — на 1—47 %, плоди та ягоди — на 123—187 %, худоба і птиця — на 16—26 %, яйця — на 56—72 %.

Серед досліджених видів сільськогосподарської продукції лише ціни на овочі закритого ґрунту і молоко та молочні продукти домогосподарств були нижчими порівняно з цінами сільськогосподарських підприємств. Так, ціна домогосподарств на овочі закритого ґрунту була нижчою на 30—47 %, а молоко й молочні продукти домогосподарств були дешевшими на 8—19 %. Дану ситуацію можна пояснити тим, що овочі закритого ґрунту домогосподарств мають дещо гірший товарний вигляд, ніж овочі сільськогосподарських підприємств, а молоко домогосподарств має нижчу якість.

Крім того, наголосимо на ще одній тенденції: протягом 2009—2012 рр. ціни на продукцію сільськогосподарських підприємств зростали нижчими темпами, ніж ціни на аналогічну продукцію, вирощену в домогосподарствах населення. Виняток становлять лише ціни на картоплю, худобу і птицю та яйця, темп росту яких в домогосподарствах був менший порівняно із сільськогосподарськими підприємствами.

Отже, за період 1996—2012 рр. середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції за всіма напрямками зросли в середньому і за всіма видами продукції приблизно вдвідесятеро.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ СЕРЕДНІХ ЦІНИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ЗА КАТЕГОРІЯМИ ТОВАРОВИРОБНИКІВ У 2009 — 2012 РР., ГРН/Т [3, 4, 5]

Продукція	Сільськогосподарські підприємства				Домогосподарства				Темп приросту 2012/2009 рр., %	Темп приросту 2012/2009 рр., %	Переважання цін домогосподарств над цінами сільськогосподарських підприємств, %			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012			2009	2010	2011	2012
Зернові та зернобо- бові культури	799,0	1120,9	1374,2	1547,1	821,7	1219,0	1587,8	1754,8	113,6	2,8	8,8	15,5	13,4	
Насіння соняшнику	1897,0	3018,7	3243,2	3571,7	1973,7	3175,3	2986,7	3781,6	91,6	4,0	5,2	-7,9	5,9	
Картопля	1298,6	2131,0	2032,8	1139,6	1881,5	3138,2	2354,3	1448,3	-23,0	44,9	47,3	15,8	27,1	
Овочі — всього	1790,0	2551,6	2139,1	1956,6	1800,2	3004,2	2899,6	2864,7	59,1	0,6	17,7	35,6	46,4	
у тому числі овочі закритого ґрунту	6055,0	7320,2	7760,0	8962,0	3224,9	4590,5	4380,1	6294,0	95,2	-46,7	-37,3	-43,6	-29,8	
Плоди та ягоди	1892,4	2419,8	3175,9	2707,1	4838,9	5788,7	7078,1	7777,7	60,7	155,7	139,2	122,9	187,3	
Худоба і птиця в живій вазі	10362,9	10797,1	11967,2	13456,9	13003,5	12785,3	13891,0	16706,2	28,5	25,5	18,4	16,1	24,1	
Молоко і молочні продукти	1888,8	2938,7	3041,6	2662,2	1570,2	2383,8	2555,7	2468,9	57,2	-16,9	-18,9	-16,0	-7,3	
Яйця, за тис. шт.	403,9	470,6	521,5	627,0	693,2	793,8	811,5	983,1	41,8	71,6	68,7	55,6	56,8	

Зокрема, ціни на велику рогату худобу, на м'ясо зросли у 15 разів, на олійні культури, молоко й молочні продукти — у 14 разів, на свинину, плоди та ягоди — у 11 разів, а ціни на зернові культури зросли у 9,2 рази. Найменше зростання цін відбулося за такими групами товарів, як курячі яйця, птиця, картопля, овочі та цукрові буряки, ціни на них зросли лише у 5, 7, 4, 6 і 7 разів відповідно.

Важливим напрямом аналізу реалізації сільськогосподарської продукції на продовольчому ринку є індексний аналіз, який дозволяє зрозуміти, за рахунок чого виручка від реалізації продовольства сільськогосподарськими підприємствами за останні п'ять років виросла більш ніж в три з половиною рази. Дані для проведення індексного аналізу подані в табл. 2.

З метою реалізації цілей аналізу розраховано найбільш широкочислені в економічних дослідженнях індекси Ласпейреса і Пааше. Індекс цін Ласпейреса показує, як змінився рівень цін упродовж певного проміжку часу, якщо структура виробництва і споживання не змінювалася. Індекс цін Пааше показує, наскільки товари поточного періоду подорожчали чи подешевшали порівняно з базовим. Проте варто зазначити, що два вище приведені індекси не враховують змін номенклатури споживчих товарів, внаслідок чого індекс цін Ласпейреса дещо завищує зростання цін, а індекс цін Пааше — занижує [6, с. 201]. Тому з метою згладжування неточності даних індексів додатково розраховано індекс Фішера, який являє собою середнє геометричне значення індексів цін Ласпейреса і Пааше та індекс цін Еджуорта — Маршалла — Боулі, який яко ваг використовує середню кількість проданої продукції за базовий і поточний періоди.

Опираючись на результати індексного аналізу (табл. 3), протягом 2007—2012 рр. загальна виручка від реалізації сільськогосподарської продукції зросла у 3,7 рази. При цьому на основі аналізу ланцюгових індексів видно, що її зріст протягом всього періоду був достатньо рівномірним. Так, у 2008 р. виручка порівняно з попереднім роком підвищилась на 46,5 %, а протягом наступних років щорічний приріст порівняно з попереднім роком, а найменший — у 2009 і 2012 рр., коли ціни зросли порівняно з попереднім роком на 9 і 7 % відповідно.

ДАНИ ДЛІ ПРОВЕДЕННЯ ІНДЕКСНОГО АНАЛІЗУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ У 2007—2012 РР. [3, 4, 5]

Найменування продукції	Середня ціна реалізації, грн / т										Обсяг реалізованої продукції, тис. т									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2007	2008	2009	2010	2011	2012		
Пшениця	796,7	753,0	791,6	1085,8	1333,1	1550,2	7455,5	13193,9	15675,4	10397,9	12055,0	12573,0								
Жито	843,3	812,6	615,2	792,7	1281,5	1313,7	222,4	376,9	580,1	389,4	208,2	337,4								
Кукурудза	833,6	722,7	849,3	1246,1	1366,1	1515,2	3049,2	4963,8	8178,7	7069,1	12231,7	16568,8								
Ячмінь	889,2	839,4	719,9	955,1	1349,0	1578,2	2575,7	5504,5	6085,8	4870,0	3343,4	3249,0								
Насіння соняшнику	1899,4	1367,3	1897,0	3018,7	3243,2	3571,7	3200,1	2906,5	4995,1	5343,8	5453,2	7487,5								
Соя	1697,7	1770,1	2673,5	2604,3	2929,7	3422,3	410,3	447,3	550,1	1081,7	1326,3	1982,2								
Ріпак	1829,1	2179,4	2367,0	2933,0	4137,9	3923,4	719,4	2147,0	1619,6	1244,9	1059,8	1249,1								
Цукрові буряки	157,6	218,9	409,9	478,5	516,0	426,8	7210,2	5718,9	3475,8	5175,6	6992,9	6512,0								
Картопля	1032,0	1154,3	1298,6	2131,0	2032,8	1139,6	175,2	257,0	306,3	290,7	349,3	437,8								
Овочі	1995,4	2059,9	1790,0	2551,6	2139,1	1956,6	430,5	550,6	807,1	646,0	900,0	961,6								
Плоди та ягоди	1528,4	1877,4	1892,4	2419,8	3175,9	2707,1	170,5	190,6	180,5	230,8	230,1	283,8								
Виноград	2143,0	2501,5	2612,8	3638,2	3571,1	3963,2	132,7	182,2	206,5	164,9	187,8	192,2								
Баштанні культури	416,0	419,2	275,1	311,3	555,4	944,2	34,5	39,6	52,3	44,1	43,9	39,3								
Велика рогата худоба на м'ясо	5854,9	9414,8	8711,2	9415,0	12 096,1	12 556,4	321,5	245,4	218,3	209,5	185,6	185,0								
Свині на м'ясо	7610,0	13178,0	14 152,9	12 527,2	13 715,4	16 144,5	299,1	283,9	284,1	348,3	415,4	416,6								
Птиця на м'ясо	6277,8	9390,2	9608,7	10 494,5	11 279,3	12 614,8	682,2	805,0	940,2	1023,1	1080,0	1129,0								
Молоко та молочні продукти	1660,6	2065,1	1888,8	2938,7	3041,6	2662,8	1824,8	1834,3	1993,9	2004,1	2061,3	2360,1								
Яйця курячі (ціна за 1 тис. шт., об'єм в млн шт.)	274,4	377,4	403,9	470,6	521,5	627,0	6746,9	7728,9	8565,7	9415,7	10790,2	11156,3								
Олія	3968,3	5008,1	4872,0	5858,3	8048,0	8175,0	14,7	16,0	28,3	24,2	17,2	22,8								
Цукор	2319,1	2451,7	3816,0	5717,3	6019,1	4643,7	610,3	736,5	602,1	675,1	863,2	1005,2								

**ІНДЕКСНИЙ АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ВИДІВ ПРОДУКЦІЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЗА ПЕРІОД 2007—2012 РР.¹**

Показник	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Значення базисних індексів*					
Загальний індекс зміни грошової виручки	146,5	184,9	232,3	296,7	373,8
Індекс цін Ласпейреса	113,2	126,1	161,9	183,1	193,7
Індекс цін Пааше	110,3	116,0	157,1	177,9	190,3
Індекс цін Еджуорта — Маршалла — Боулі	111,5	119,9	159,0	179,9	191,4
Індекс цін Фішера	111,7	121,0	159,5	180,5	191,9
Значення ланцюгових індексів					
Загальний індекс зміни грошової виручки	146,5	126,2	125,6	127,7	126,0
Індекс цін Ласпейреса	113,2	109,3	132,0	113,4	107,4
Індекс цін Пааше	110,3	109,3	130,0	112,1	107,4
Індекс цін Еджуорта-Маршалла-Боулі	111,5	109,3	131,0	112,7	107,4
Індекс цін Фішера	111,7	109,3	131,0	112,8	107,4

*Дані 2007 р. використовувалися як базові.

Таким чином, на основі значень базисних індексів Еджуорта — Маршалла — Боулі і Фішера можна говорити про те, що зростання виручки у досліджуваному періоді на 56 % зумовлене зростом цін на сільськогосподарську продукцію майже вдвічі і на 44 % — збільшенням обсягів реалізації продукції в 1,6 рази.

Звернемо увагу на те, що індекс цін Ласпейреса, обчислений для незмінного кошика товарів і послуг, називають індексом споживчих цін (ІСЦ) [7, с. 145]. За сутністю ІСЦ є показником зміни сукупної ціни одного й того самого набору товарів і послуг, які купує населення у різні періоди часу. Аналізуючи індекси споживчих цін у 2005—2013 рр. на різні види харчової продукції зазначимо [8], що протягом досліджуваного періоду ціни на продукти харчування зросли на 208,9 %, тоді як загальний темп зростання споживчих цін в країні становив 225,6 %, а темп зростання реальної заробітної плати населення України — 229,6 %.

Досліджуючи цінову ситуацію на ринку продуктів тваринного походження зазначимо, що протягом згаданого періоду ціни на м'ясо і м'ясопродукти підвищилися на 211,0 %, на рибу і рибопродукти — на 209,5 %, а на молочні продукти — на 253,2 % [8]. Крім того, очевидним є ще й той факт, що на ринку товарів тваринного походження немає цінової стабільності, оскільки щорічне коливання цін сягає від 2 до 28 %.

На ринку продуктів рослинного походження спостерігається така ситуація: протягом 2005—2013 рр. ціна хлібу і хлібопродуктів зросла на 238,0 %, кондитерських виробів — на 267,5, цукру — на 226,6, а фруктів — на 336,3 %. Протягом даного періоду знизилися лише ціни на овочі — на 32,3 %.

Висновки. Отже, у результаті дослідження рівня цін на продовольчих ринках України виявлено:

1. Протягом останніх двадцяти трьох років суттєво змінилася структура реалізації сільськогосподарської продукції: підвищилася частка реалізації продукції на біржах та аукціонах, натомість частка реалізації переробним підприємствам — знизилася.

2. Цінова ситуація на ринку сільськогосподарської харчової продукції характеризувалася переважанням середніх реалізаційних цін домогосподарств над цінами сільськогосподарських підприємств, при цьому зауважимо, що середні реалізаційні ціни сільськогосподарської продукції за період від 1996 до 2012 рр. зросли в середньому у 10 разів, а за період від 2007 до 2012 рр. — у 2 рази.

3. Аналізуючи ціни на продукти харчування протягом 2005—2013 рр., було виявлено такі тенденції: амплітуда зміни ціни на продукти харчування є завжди більшою, ніж в цілому за

¹ Власні розрахунки автора.

споживчими товарами і послугами; за період 2005—2013 рр. ціни на продукти харчування зросли на 208,9 %, тоді як загальний темп зростання споживчих цін в країні становив 225,6 %, а темп зростання реальної заробітної плати населення України — 229,6 %; у розрізі окремих продуктових груп за період 2005—2013 рр. відмічається зростання цін на м'ясо і м'ясопродукти на 211,0 %, рибу і рибопродукти — на 209,5, молочні продукти — на 253,2, фрукти — на 336,3, хліб і хлібопродукти — на 238,0, кондитерські вироби — на 267,5, а цукор — на 226,6 %, натомість ціна овочів протягом даного періоду знизилася на 32,3 %.

Список використаних джерел

1. Мазур Н.А. Фактори ціноутворення в системі формування ефективного аграрного сектору / Мазур Н.А. // Наук. вісник Національного аграрного університету. — 2008. — № 119. — 299 с.
2. Ткаченко В. Г. Ценообразование на сельхозпродукцию в условиях рынка / В. Г. Ткаченко [и др.]. — К. : Аристотель, 2004. — 232 с.
3. Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами за 2012 р. статистичний бюлетень. — К. : Державна служба статистики України, 2013. — 110 с.
4. Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами за 2011 р. статистичний бюлетень. — К. : Державна служба статистики України, 2012. — 110 с.
5. Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами за 2010 р. статистичний бюлетень. — К. : Державна служба статистики України, 2011. — 112 с.
6. Фінансовий і ціновий механізм АПК в умовах переходу до ринку / [Саблук П.Т., Дем'яненко М.Я., Шпичак О.М. та ін.] ; за ред. П. Т. Саблука, М. Я. Дем'яненка, О. М. Шпичака, Д. В. Полозенка. — К. : Урожай, 1993. — 352 с.
7. Ватаманюк З. Г. Економічна теорія : макро- і мікроекономіка : навч. посіб. / [Ватаманюк З.І., Панчишин С.М., Реверчук С.К. та ін.] ; за ред. З. І. Ватаманюк, С. М. Панчишин. — К. : Альтернативи, 2005. — 606 с.
8. Індекс споживчих цін : статистичний збірник за 2012 рік / [за ред. Н. С. Власенко]. — К. : Державна служба статистики України, 2013. — 184 с.

06.05.2014